

Aleje Jerozolimskie 3
00-495 Warszawa
mnw.art.pl

**Fragmenty audioprzewodnika towarzyszącego wystawie
„BEZ GORSETU. CAMILLE CLAUDEL I POLSKIE RZEŹBIARKI XIX WIEKU”**

Hélène Bertaux (1825–1909), *Psyche pogrążona w tajemnicy (Psyche sous l'empire du mystère)*, 1893, brąz, Petit Palais, Musée des Beaux-arts de la Ville de Paris

Warszawska Szkoła Sztuk Pięknych zaczęła przyjmować kobiety w 1904 roku, a Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie dopiero w 1920. Wcześniej wiele polskich artystek kontynuowało naukę za granicą, głównie w Paryżu. Pomysł stworzenia w Krakowie szkoły artystycznej dla kobiet Tola Certowicz zaczerpnęła od swojej nauczycielki Hélène Bertaux, która w 1870 roku założyła w Paryżu pierwszą żeńską szkołę rzeźbiarską. Poza tym Bertaux aktywnie działała na polu organizacji życia artystycznego. Dekadę później z jej inicjatywy powstał Związek Kobiet Malarek i Rzeźbiarek. Działał przede wszystkim na rzecz uznania statusu profesjonalnej artystki. Wywalczył kobietom wstęp do Académie des beaux-arts, zabiegał o zlecenia państwowe, prowadził kampanię na rzecz ich prawa do zasiadania w jury salonów i możliwości udziału w ważnych konkursach. Sama Hélène Bertaux osiągnęła sukces, realizowała dzieła w przestrzeni publicznej, na przykład dekoracje gmachu Luwru czy ratusza Paryża. Przekraczając obowiązujące konwenanse i normy obyczajowe, w swoich pracach często podejmowała temat aktu, męskiego i kobiecego.

Aleje Jerozolimskie 3
00-495 Warszawa
mnw.art.pl

Antonina Roźniatowska (1860–1895), *Kobieta z kotkiem (Panienka z kotkiem)*, ok. 1888, gips, Muzeum Narodowe w Krakowie, fot. Muzeum Narodowe w Krakowie / Paweł Czernicki

Antonina Roźniatowska, pochodząca z Berdyczowa na Wołyniu, w 1886 roku podjęła naukę rzeźby na Wyższych Kursach dla Kobiet dr. Adriana Baranieckiego w Krakowie. Podobnie jak Tola Certowicz była uczennicą Marcelego Guyskiego. Po powrocie z krótkiego pobytu w Paryżu prowadziła pracownię modelowania dla początkujących na wspomnianych kursach. Jako jedna z pierwszych kobiet w Polsce uczyła rzeźby kolejne pokolenie artystek. Tworzyła intensywnie, ciesząc się przychylnością prasy i miejscowego środowiska. Nawiązała przyjacielskie relacje z aktorami i twórcami teatru imienia Juliusza Słowackiego, między innymi z pisarzem i krytykiem teatralnym Michałem Bałuckim, którego portret także prezentowany jest na wystawie. Wiersz Bałuckiego zatytułowany *Nie w porę*, opowiadający historię nieszczęśliwej miłości, stał się inspiracją dla przedstawienia dziewczyny bawiącej się z kotkiem. Wybrany temat stanowił dla rzeźbiarki sposobność do zmierzenia się z wyzwaniem, jakim było oddanie w twardym materiale zróżnicowanych faktur, a zwłaszcza miękkości futerka. Roźniatowska zmarła nagle w wieku trzydziestu pięciu lat. Medalion na jej nagrobku na cmentarzu Rakowickim wykonała jej koleżanka, rzeźbiarka Tola Certowicz.

Aleje Jerozolimskie 3
00-495 Warszawa
mnw.art.pl

Camille Claudel (1864–1943), *Opuszczenie (L'abandonne)*, 1886, brąz, Musées de Poitiers, © Musées de Poitiers / Christian Vignaud

Temat rzeźby został zainspirowany starożytnym dramatem indyjskim *Śakuntala*, popularnym we Francji w drugiej połowie XIX wieku. Rzeźba przedstawia młodą parę, klęczącego mężczyznę obejmującego pochylającą się do niego siedzącą kobietę. Tytułowa bohaterka przyjmuje oświadczyzny zakochanego w niej hinduskiego monarchy. Żadne z nich nie zdaje sobie sprawy, że wkrótce będą musieli się rozstać, a król w wyniku klątwy utraci pamięć o ukochanej. Młoda dziewczyna najpierw będzie wyczekiwała jego powrotu, by potem podejmować próby przypomnienia mu o łączącym ich gorącym uczuciu. Artystka rozpoczęła pracę nad rzeźbą, mając zaledwie 22 lata, od czterech lat była już uczennicą Rodina. Wielkowymiarowa kompozycja to jedno z jej pierwszych samodzielnych dzieł, docenionych przez ówczesną krytykę, które wkrótce stało się kamieniem milowym na drodze do uznania jej za utalentowaną artystkę. Ówczesna krytyka dostrzegła wielki talent młodej rzeźbiarki oraz widoczny w jej twórczości wpływ Rodina. Zaprezentowanej na Salonie Jesiennym w 1905 roku wersji w brązie, wykonanej przez słynnego francuskiego odlewnika Eugène'a Blota, został nadany tytuł *Opuszczenie*. Doskonale wyważona kompozycja, proporcje nagich ciał, mistrzowski modelunek napiętych mięśni i ekspresja wyrazu sytuują ją na liście szczytowych osiągnięć Claudel.

Aleje Jerozolimskie 3
00-495 Warszawa
mnw.art.pl

Natalia (Elwira Natalia Helena) z Tarnowskich 1° v. Andriolli, 2° v. Miecznikowska (1856–1912), *Śpiący amor*, 1896, gips, Muzeum Narodowe w Krakowie, fot. Muzeum Narodowe w Krakowie / Gregory Michenaud, Anna Olchawska

Natalia Andriolli była postacią o barwnym życiorysie. Pochodziła z majątnej szlacheckiej rodziny. W 1875 roku wyszła za mąż za rysownika i malarza Michała Elwira Andriollego, zdecydowana dalej niezależnie rozwijać swój talent. Uczestniczyła w kursach rysunku i malarstwa dla kobiet w szkole Wojciecha Gersona w Warszawie. Kiedy na początku lat 80. małżeństwo Andriollich zamieszkało na stałe w Paryżu, podjęła studia w Académie Colarossi – tej samej, w której uczyła się Camille Claudel. Kiedy jej mąż był u szczytu sławy, podjęła decyzję o rozwodzie. Od tego momentu regularnie wystawiała swoje prace na paryskich Salonach, wystawach francuskiego Związku Kobiet Malarek i Rzeźbiarek i w polskich instytucjach. W paryskiej dzielnicy Montparnasse miała swoją pracownię. Tam właśnie powstała figura *Śpiącego Amora*, o czym wiemy z zachowanej dokumentacji fotograficznej. Artystka za tę pracę otrzymała w 1896 roku złoty medal na Salonie. Trudna lecz świetnie wyważona kompozycja rzeźby świadczy o mistrzostwie w oddaniu anatomii modela. Motyw śpiącego Amora stał się pretekstem do przedstawienia aktu młodego chłopca, tematu wciąż rzadkiego w twórczości kobiet ze względów obyczajowych.

Aleje Jerozolimskie 3
00-495 Warszawa
mnw.art.pl

Awit Szubert (1837–1919), *Uczennice Wyższych Kursów dla Kobiet dr Adriana Baranieckiego w Krakowie* (pierwsza od lewej Antonina Roźniatowska, pierwsza od prawej Olga Boznańska, obok Tola Certowicz), przed 1882?, Muzeum Narodowe w Krakowie, fot. Muzeum Narodowe w Krakowie / Jarosław Cyganik

Niemal do końca XIX wieku żadna z państwowych uczelni artystycznych w Europie nie przyjmowała kobiet. Mogły się one kształcić jedynie w niektórych szkołach prywatnych. W Warszawie od 1867 roku specjalne kursy dla kobiet organizowała szkoła Wojciecha Gersona. Choć program nie obejmował nauki rzeźby, ukończyło ją kilka późniejszych rzeźbiarek, m.in. Natalia z Tarnowskich Andriolli i córka założyciela szkoły Maria Gerson, która później kształciła się w prywatnych pracowniach warszawskich rzeźbiarzy Hipolita Marczewskiego i Jana Woydygi. W Krakowie od 1868 roku funkcjonowały Wyższe Kursy dla Kobiet dr. Adriana Baranieckiego, z Wydziałem Artystycznym. Pracownię rzeźby prowadził tam Marcei Guyski, wykładowca Szkoły Sztuk Pięknych w Krakowie, artysta wykształcony w Paryżu i w Rzymie, w Akademii Świętego Łukasza. Fotografia przedstawia pięć młodych kobiet, studentek wspomnianego Wydziału Artystycznego Kursów dr. Baranieckiego. Wśród nich z nazwiska jest zazwyczaj wymieniana tylko malarka Olga Boznańska – pierwsza od prawej. Do zdjęcia pozują także dwie bohaterki wystawy, w znaczący sposób wskazujące na uprawiane przez siebie dziedziny sztuki. Fartuch Toli Certowicz, prezentującej wykonaną przez siebie płaskorzeźbę, podkreśla fizyczny i „brudny” charakter pracy rzeźbiarki. Pierwsza z lewej – Antonina Roźniatowska w efektownej sukni z wysoką białą stójką, pozuje z młotkiem i dłutem przy popiersiu kobiecym. Jej

Aleje Jerozolimskie 3
00-495 Warszawa
mnw.art.pl

wyraz twarzy zdradza pewność siebie. W przyszłości obie będą należeć do grona najważniejszych polskich rzeźbiarek końca XIX wieku.

Fotografie do pobrania: [Bez gorsetu](#)

Kontakt dla mediów:

Dział Komunikacji i Marketingu

Muzeum Narodowe w Warszawie

prasa@mnw.art.pl / komunikacja@mnw.art.pl

+48 609 898 833 / +48 22 621 10 31 wew. 268

DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO
CO-FINANCED BY THE MINISTRY OF CULTURE AND NATIONAL HERITAGE

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

PATRONAT AMBASADORA FRANCJI W POLSCE
FRÉDÉRIC BILLET
PATRONAGE OF FRÉDÉRIC BILLET, FRENCH
AMBASSADOR TO POLAND

AMBASSADE
DE FRANCE
EN POLOGNE

Liberté
Egalité
Fraternité

MECENASI MUZEUM / MUSEUM PATRONS

PARTNERZY MUZEUM / MUSEUM PARTNERS

WSPÓŁPRACA / COOPERATION

AkzoNobel

PATRONI MEDIALNI / MEDIA PATRONS

zwierciadło

psychologia dla ciebie
sens

RMF
CLASSIC

TVP
KULTURA

KOSMOS
KOSMOS DLA DZIEWCZYNEK.PL